

Csőgl János

EMBERÉLET ISTENI MINŐSÉGBEN

Talán a felvilágosodás kora óta szokás az istenes étellel kapcsolatban így beszélni: „Mi jobb, ha vallásos, vagy ha rendes, becsületes, jó ember valaki?!“ Manapság mintha eltűnt volna ez a támadó élű kérdés. Helyet adott egy még szélsőségesebb felfogásnak. Sokan egyszerűen hobbinak tartják a vallásos buzgóságot: aki akarja, csinálja, de nem sok értelme van az egésznek a gyakorlati élet szempontjából.

Nem céloim hadakozni e két vélekedés ellen. Inkább arra a keresztény önvizsgálatra indító tényre szeretnék rámutatni, hogy ezeknek az ítéleteknek van reális alapja: a vallásosnak ismert személyek egy részének életvitele. Úgy látszik, a tapasztalati tények nem mindig és nem eléggé igazolják, hogy a buzgón vallásosak az emberség terén is kitűnnének, fölébe nőnének a nem hívőknek, vagy hogy értelmesebb lenne az életük.

Úgy érzem, mintha egyházunk praxisa tulságosan és némi egyoldalúsággal hangsúlyozta volna a hitbuzgalminak nevezhető cselekedetek fontosságát: mise, péntek, imádság, szentségek. Kitűnik ez többek között abból, hogy ezeket sokkal inkább és tulzón szankcionálta a keresztény erkölcstan a halálos bűn kimondásával. Egy falás hús pénteken, egy ötperces imarész elhagyása a papi szolozsmából, a szentségi böjt egy korty vízzel való megszegése – megannyi poklot érdemlő vétek. Nem csoda, ha a hívő nép korántsem tudta és érezte ilyen nyomatékkel súlyos véteknek azt, ha pl. az anyós pokollá tette a fiatalok életét, vagy ha hanyag és megbízhatatlan volt valaki a munkájában, esetleg nem törődött idős szüleivel. Nem sok örvendetesebb van egyházunk életében, minthogy a legutóbbi zsinat óta e téren gyökeresen más gondolkodás honosodott meg az igehirdetésben.

Ez a hangsúlybeli változás nem valami új dolog a kereszténységben, inkább az ősihez való visszatérés. Már az apostoli igehirdetés jézusi kijelentésként ismerte azt a mondást, hogy hiába „Uram, Uram“-ozik valaki, mégis kárhozatra ítél, ha nem cselekszi a mennyei Atya akaratát. Mégpedig nemcsak hitbuzgalmi cselekedetekkel, hanem egész emberi magatartásával. Az ítéletről beszélve az evangélium nem azt tartja elsőrendűnek, mennyit jámborkodott valaki, hanem hogy milyen mértékben segített a bajban levőkön. Az is közmeggyőződés volt, hogy a hit tettek nélkül halott. Az apostoli levelekben lépten-nyomon olvasunk olyan hosszú listákat, amelyek felsorolják, milyen mindennapi tettek és maga-

tartásformák segítenek üdvösségre, illetve zárnak ki Isten országából. A Jelenések könyve szerint is hétköznapi cselekedeteink vannak feljegyezve az ítélet alapjául szolgáló könyvekben.

* * *

A felvilágosodás korában az említett támadásra úgy válaszolt a lelkipásztori gyakorlat, hogy elhagyta a predikációkból a hitigazságokat, és merő moralizálásban élte ki magát. Ezt a hibát ma feltétlenül el kell kerülnünk. Nem hirdethetünk és nem élhetünk egy, a hit dolgait, a szentségeket, az imádságot mellékesnek tartó, csupán emberileg erkölcsös kereszténységet. Mert a cselekedetek fontosságának hangsúlyozása mellett, sőt azt megelőzve azt is kimondja az isteni üzenet, hogy a hit alapvetően fontos. Annyira, hogy aki nem hisz, elkárhozik. Azt viszont hangsúlyoznunk kell, hogy a hitigazságok nem elvont ismereteket adnak. Minden dogma a mindennapi életet szolgálja, mert végelemzésben Krisztusra vetnek fényt. Arra a Jézusra, akinek életstílusát magunkévá tenni – kis és nagy dolgokban – annyi, mint hiteles kereszténynek lenni. A teljes értelemben hívő ember nem egy szent ideológiát vagy tanrendszert tesz magáévá, hanem a személyes Jézust fogadja be, az ő lelkületét teszi élete belső mozgatójává. Ha nem így van, akkor az a hit halott, és nem üdvözt.

* * *

Az emberiség létének kezdetétől arra tört, hogy olyan legyen, mint az Isten. Éva ezért kóstolt bele a bűnt jelképező gyümölcsbe. A mai ember is istenesdit játszik. Amikor például gátlástalanul pozíciókra tör, és pozíciókban tetszeleg. Amikor státusszimbólumokkal kérkedik. Amikor lenézi a tömegeket, az egyszerű embereket, a „páriákat”. Amikor valódi igényeinek, képességeinek és az ésszerűségnek nem megfelelő, palotányi családi házakat épít. Amikor a fiatal ember bűnös a motort, az autós „repsz” az országúton. Amikor valaki az éjszaka, az aluljáró, a vállalat vagy a hivatal királyaként tetszeleg. Amikor minden nőt, illetve minden férfit meg akar hódítani. Amikor csömörig élvez mindent, lehetőleg márkás minőségben. Amikor kérkedik és másokat leszól. És főleg, amikor úgy érzi, minden szabad, ha jólesik, ha az ösztöne diktálja. És ő maga mondja meg, mit engedhet meg magának.

Jól meg kell értenünk: Istenünk nem ellenzi az ember megistenülését, hanem inkább megköveteli. Jézus mondta, hogy tökéletesek legyünk, mint a menyegyei Atya tökéletes. Csak azt mondja az Úr: Ne a magatok önző, egocentrikus beállítottsága és naív istenképe szerint akarjatok felemelkedni! Olyan náná legyetek, amilyen igazán az Isten.

Ezért is akarta, hogy emberré legyen Egyszülöttje. Benne, Jézusban mutatta meg az Atya: Nézzétek, így él az Isten emberéletet, őt kövessétek, vele azonosuljatok!

Jézus személyében, életmódjában és tanításában azt üzenete Teremtőnk, hogy Istent a határtalan jóindulat és szeretet, a teljes felelősségvállalás és segítőkézség, az egyszerűség, sőt valami felfoghatatlan alázat, a tökéletes en-

gedelmesség, odaadás és szolgálat szelleme, a szelíd türelem, az önzetlen alkotás, a szegénységre és a lemondásra, önfegyelemre való készség jellemzi. Akit eltölt és irányít Jézusnak ez a lelkülete, az éli isteni minőségben emberéletét. Ez az egyedül hiteles keresztény életmód.

Urunk olyan boldogságot ígért nekünk végső beteljesedésül, amely részvétel és részesedés Isten sajátos, felfoghatatlan és végtelen boldogságában. Amde isteni módon csak az tud boldoggá lenni, ezt a boldogságot csak az képes élvezni, aki úgy él, mégpedig az emberi lét teljes skáláján, a mindennapokban, amint Isten élte az emberségét. Aki így éli meg vallását, annál nem vetődhet fel az említett kérdés, hogy „Mi jobb?!”, mert ez a legjobb: egész és teljes emberéletünket isteni minőségben élni. És ez egyáltalán nem nevezhető hobbinak, hiszen a hobbi tevékenység a tulajdonképpeni emberi élet mellett. A hiteles, élő hitű kereszténység viszont maga a mindent átfogó és magába foglaló életvezetés.

* * *

Jézus igazán és teljes értelemben ember. Ugyanakkor emberségét bera-
gyogja az ő Isten-személyisége. A vele azonosult élet is a maga egész valóságában igazi emberélet, de isteni minőségben.

Itt felmerül a kérdés: Mi teszi isteni stílusúvá mindennapjaink gyakorlatát? Az aláztos, szolgáló, önfeláldozó szeretet. A pusztá emberség maga az önzés. A csak-ember életének mozzogatója, ösztönös és értelmi-akarati beállítottsága ez: nekem jó legyen! A krisztusi ember alapállása a szeretet másokért levése: szolgálni akarja Istenét, embertársait és ezt az emberi világot.

Az önzés, ha egészséges, önmagában nem erkölcstelen, csak nem eléggé, nem isteni minőségben erkölcsös. Nézzük ezt egy-két példán.

Az önző csak-ember is belátja, hogy neki is jobb egy olyan légkörben élnie, amelyben akkor is tilos lopni, ha az ember nagyon megkíván valamit. A krisztusi ember ezen túlmenően egyáltalán nem akar tobzódni az anyagi javakban, és minden vagyonával kész másokat szolgálni, pártolja azokat a törekvéseket, amelyek a vagyoni kiegyenlítődést célozzák.

A pusztán ember is beláthatja, hogy nem szabad elrontania házastársa életét, nem lehet hozzá hűtlen. Ahhoz viszont már isteni minőségű gondolkodás és életstílus szükséges, hogy valaki akkor is, holtig fenntartsa párja iránti hűségét, ha az hagyta el őt, még ha önlelkében is kihűlt a szerelem érzése. Az élő hitű házasember szeretetének nincs határpontja, és felülemelkedik saját érzésein, iparkodik megnevelni azokat.

A csak embernyi ember is elismeri, hogy nem lehet ember embernek farkasa. Így hajlandó tiszteletre, udvariasságra, megértésre, bizonyos megbocsátásra. De az igazsághoz tartja magát: ismer megbocsátthatatlan bűnt, ismer olyan embereket, akikkel szemben már nem kötelező jónak lennie. A keresztény szeretet túlmegy az igazságosságon. Nem kíván szemet szemért, nem is hétszer, hanem hetvenszer hétszer bocsát meg, és ha megütik jobb arcát, oda-

nyújtja a másikat is. Inkább kárt szenved, de semmiképp nem akar haragot. Nemcsak alkalomadtán segít, hanem egész életét mások szolgálatának szenteli.

Az átlagos ember is lehet jó, de bizonyos „ésszerű“ határok között. A valóban keresztény ember a kívülállók szerint már „bután“ jó. Valójában azonban nem oktan a határokat nem ismerő szeretet. A hívő bölcsen óhajt szeretni, a világ szemében csak azért látszhat ostobának, mert mások az Isten gondolatai, mint az emberekéi, és a keresztény a Szentlélek okosságára bízta magát.

Bárki tapasztalata lehet, hogy sok nem vallásos ember magatartása vagy némely cselekedete is meghaladja a pusztán emberi tisztességet és erkölcsösöset, elmehet egészen a szeretet, jóság hősiességéig. Őket nevezi a ma hitudománya anonim keresztényeknek. Róluk áll az, hogy nagyon közel állnak Isten országához. Habár kifejezetten nem hisznek, életvezetésükben mégis a krisztushit csillámlik. Az alázatos, önfeláldozó, szolgálni óhajtó szeretet bárki életmódját isteni minőségűvé, üdvösségre méltóvá teszi.

* * *

De képes-e az ember parancsszóra vagy akár a menny ígéréetének nyomán ekkora átváltásra? Képes-e arra, hogy a természetébe írt „nekem jó“ keresését felcserélje az önmagát feláldozó szeretet mindennapi gyakorlatára? Tehát tud-e az ember isteni minőségűvé válni a maga kenyerén, valamilyen nagy erőfeszítéssel? Semmiképp! Erre csak az képes, aki belülről átalakul, lényében lesz isteni minőségűvé, olyan életerővel telik el, amely képesíti a Jézussal azonosult életre. Itt világlik ki a szentség e k jelentősége. Rögtön meg kell jegyeznünk, sok anonim keresztényre gondolva, hogy létezik vágyszentség is.

A belső más minőségűvé levést, megistenülést adja meg a Szentlélek a keresztségben. Ezt az életerőt fejleszti tovább a nyilvános tanúságtétel irányában a bérmálás. Ezt a természetfeletti képességet táplálja az eukarisztia, és adja vissza vagy gyógyítja a bűnbánattartás szentsége. A házasság szentsége a közös-egy életet, a betegek szent olaja a végső sorvadás életszakaszát segíti isteni minőségben megélni.

Márcsak ezért sem moralizálhat egyoldalúan az igehirdetés, hanem nyomatékosan kell szólnia a szentségekről. Nem mellőzhető az imádság, az önmegtagadás, az aszkézis hirdetése sem. Mert a szentségek csak képességet adnak az isteni stílusú életre, de ezt a képességet saját erőfeszítéssel és az Úr kért segítségével kell uralomra juttatnunk, mégpedig fokozatosan, egyre teljesebben a gyakorlatban.

Am tudnunk kell, hogy az ima, a szentségek, a jámborság gyakorlatai mindenkor a teljes életet, a praxist kell szolgálják. Mária és Márta esete – Jézus náluk való vendégeskedésével kapcsolatban – nem azt köti a lelkünkre, hogy egyoldalúan csak az ige hallgatói legyünk, vagy hogy mindent és mindenkit kizárva, mindig csak kettesben óhajtsunk lenni az Úrral, elhanyagolva az élet gyakorlatát, az emberek és a világ szolgálatát. Itt csak arról van szó, hogy az ige, a hitbeli elmélyülés, a szentségek, a jámbor cselekedetek, az ima annyi-

ban elsőrangú, hogy ezek az alapjai az isteni minőségű élet gyakorlatának, a keresztény élet mindennapjának.

* * *

Azt a helytelenül vallásoskodó ember is vallja, hogy szót kell fogadnunk Istennek, mert ő parancsol és ítél. Az isteni minőségben élni akaró túljut ezen. Nem parancstartó módon akar keresztény lenni. Hiszen a törvény mindig olyan, hogy nem tudja magába foglalni sem az életet, sem az emberi személyiséget. A Jézussal bensőleg és a gyakorlatban azonosult ember lelkülete lesz isteni minőségűvé. Nem csupán az írott törvényekre figyel, hanem Jézusra, az ő alapállására, lelkületére, azt iparkodik magáévá tenni.

Ebben a törekvésében a hívő nem másolja Jézust, nem csak „megjátssza” Krisztust beleélően vagy alakítva. Tudja, hogy kinek-kinek a maga személyes és egyéni adottságai, feladatai, körülményei és indíttatásai nyomán kell kialakítania életét, ennek nyomán személyiségét, egyéniségét, karakterét. Valamennyiünk élete külön-külön egyetlen és megismételhetetlenül más. Jézus szellemisége a lényeg, a minőséget adó. Ilyen módon lesz nemcsak üdvöztetővé, hanem vonzóvá is életünk. Így tanúskodunk arról, a másokat is megindító hitünkről, meggyőződésünkről, hogy Jézus lelkülete képes boldogságra segíteni és értelmessé tenni bárkinek az életét.

* * *

Ez az, amiről az Írás azt mondja, hogy Isten országának bennünk kell lennie és alakulnia. Itt eszünkbe kell, hogy jusson: nemcsak bennünk, hanem köztünk is él az Isten országa. Ebből következik, hogy a Krisztussal azonosult, az isteni minőségű élet nemcsak a személyeknek, hanem magának az Egyháznak, minden nagy és kis közösségének kötelessége. Az Egyház nem engedheti meg magának, hogy csak tanít, parancsol, szentségeket oszt, szervez és közösen imádkozik. Az Egyháznak élnie kell a krisztusi életet: a saját berkeiben megnyilvánuló, valódi közösséget alkotó szeretetben és az emberek, az emberiség, a világ szolgálatában. Az értünk élő Jézus szellemében tudnia kell, hogy nem az emberek vannak az egyházért, hanem az egyháznak kell egészen az emberekért lennie.

* * *

A keresztény élet ilyen felfogásának döntő jelentősége van a keresztény nevelés és önevelés szempontjából. Manapság a hívőnek neveltek túlnyomó többségben elhagyják a vallásosságot, mihelyt nagyobbcskák lesznek. Talán kevésbé lesz elszomorító nevelésünk eredménye, ha nem elsősorban és főleg nem kizárólag tanítást adunk a hitről, és nemcsak azt sulykoljuk a gyerekekbe, hogy tartsák az úgynevezett vallási kötelmeket. Ezeket nem elhagyva, döntően arra kell törekednünk, hogy arra szoktassuk már a kicsiket, és arra lelkesítsük, hogy keresztény módon éljék hétköznapjaikat, önmagunk fölül kerekedve, isteni minőségben valósítsa meg személyiségüket. Így talán belekóstolnak abba, amit az Írás a Szentlélek örömének és békéjének nevez.

Az így gyakorolt kereszténységből nehezebben fog kivetközni ifjúkorában. De még ha lanygulna is a buzgalma, az élet későbbi tapasztalatai nyomán könnyebben fog visszatérni egy olyan kereszténységhez, amelyet nem szertartásoknak, parancsok tartásának, hanem valódi életnek ismert meg fogékony gyermek korában. Arra törekedjünk a nevelésben, hogy az elromlott-elrontott időszűd élet ne merő jámborkodásokban keressen majd kiutat, igazi életmegoldást, hanem egy egész lényét és egész magatartását átjáró életformában. Más fajtában, mint ami zsákutcába vitte. Ne arra emlékezzék csak a félresiklott, megfeneklett lélek, hogy valamikor imádkozott és templomba járt, hanem arra, hogy szép volt, öröm volt Jézus stílusában élni.

Az önnevelés keresztény követelménye, hogy növekedjünk a hitben. Ennek lényege nem a tudós elmélyedés a hitigazságokban. Nem is egyszerűen az egyre intenzívebb és átéltebb kimondása annak, hogy „Hiszek”. Igazában az növekszik a hitben, akinek mindennapi életgyakorlata mind hűségesebben krisztusi, isteni minőségű. Persze ebben segítenie kell az embert az imának, a szentségeknek, a jámbor cselekedeteknek.

Egyedül a hit üdvözít. De csak az a hit, amely cselekedeteink összességében él és nyilvánul meg. Csak a mindennapi élet gyakorlatával tehetjük egyre biztosabbá üdvösségünket. És csak ezzel tanúskodhatunk, azaz tehetjük vonzóvá Jézust a világ számára.

Lelóczky Gyula

ÁLLAPOTBELI KÖTELESSÉGEINK A TELJES KERESZTÉNY VALÓSÁG FÉNYÉBEN

A paragrafus-szagú, papiros-ízű „állapotbeli kötelességek” kifejezést helytelen lenne valami elvont etikai vagy jogi fogalomnak tekinteni. Minden ember valóságos életének része az. Ebben a különböző jellegű teendők egész serege, melyek végzésével napi élete javarészét tölti. Állapotbeli kötelességeink összessége maga az életünk. Így azok elvégzésének minőségétől lényeges mértékben függ egész életünk minősége és értéke. Amilyen mértékben találunk unalmat vagy örömet, keserűséget vagy derűt, ürességet vagy tartalommal telítettséget feladataink elvégzésében, úgy lesz egész életünk is üres vagy gazdag, unalmas vagy örömteli. Bizonyos mértékű szorgalom egyszerűen napi megélhetésünk feltétele: ha valaki nem végzi rendesen a munkáját, az hamarosan elveszíti az állását, vagy csődbe jut. Egyébként korunkat a túlhajtott tevékenység, s nem a tétlenség jellemzi: ma nagyobb a valószínűsége annak, hogy valaki nem semmittevő hanem „workaholic” lesz; azaz annyira rabjává válik munkájának, akár az alkoholista az itálnak.